

10. §.

E rendeletem kihirdetése napján¹⁾ lép életbe.
Hatálya Horvát-Szlavonországra is kiterjed.
Budapesten, 1916. évi január hó 5-én.

Báró Hazai Samu s. k.
m. kir. honvédelmi miniszter.

166.

**A m. kir. honvédelmi miniszter 1916. évi 18.950.
1915. eln. 20/b. számú rendelete,**

*a hadiszolgáltatásokról szóló 1912: LXVIII. t.-c. 18. §-a alapján
az üzem folytatására kötelezett vállalatoknál alkalmazott munkások
szolgálati, bér- és munkaviszonyairól.*

A hadiszolgáltatásokról szóló 1912: LXVIII. t.-c. 36. §-ában
nyert felhatalmazás alapján és a m. kir. kereskedelemügyi mi-
niszterrel, valamint a m. kir. pénzügyminiszterrel egyetértve a
következőket rendelem:

I.

*Az üzemek folytatására kötelezett vállalatok munkásainak a
vállalat üzeméhez kötöttsége (szolgálati viszonya).*

Az üzem folytatására kötelezett vállalatoknak azok a férfi-
munkásai, akik az üzem folytatására történt kötelezés idejében
a vállalat személyzetéhez tartoztak, és az 1912: LXVIII. t.-c. 4. és
5. §-a szerint hadiszolgáltatásul személyes szolgálatra kötelez-
hetők, az idézett törvénycikk 6. §-a értelmében kötelesek a
vállalat igénybevételének idejére, vagyis addig, amíg a vállalatra
nézve az üzem folytatásának kötelezettsége fennáll, eddigi szol-
gálati vagy munkaviszonyukban megmaradni. Ugyanígy köte-
lesek az ily vállalatnál megmaradni azok az egyének is, akik az
1912: LXVIII. törvénycikk alapján személyes hadiszolgáltatásra
köteleztettek, és munkásokul az üzem folytatására kötelezett
vállalathoz kirendeltettek.

Az üzem folytatására kötelezett vállalatok többi férfimunká-
saira, valamint a nőmunkásokra a szolgálati viszony megszünte-
tése tekintetében az általános jogszabályok, így különösen az
ipartörvény rendelkezései irányadók. Ezek a munkások a munka-

¹⁾ Kihirdetett a Budapesti Közlöny-ben 1916. évi január hó 6-án.

viszony szabályszerű felbontása esetében a munkaviszony megszünte, nevezetesen a felmondási idő letelte után a hadiszolgáltatásokról szóló törvény alapján a vállalatnál vissza nem tarthatók. Ezek a munkások csak akkor kötelesek munkaviszonyukban megmaradni, ha őket a hatóság más törvényes alapon (1914 : L., 1915 : XIII. t.-c.) közérdekből a vállalatnál teljesítenie dő személyes szolgálatra kötelezi, amely esetben azonban rájuk nem a hadiszolgáltatásokról szóló 1912 : LXVIII. törvénycikk, hanem a vonatkozó egyéb törvények rendelkezései irányadók.

II.

Az üzem folytatására kötelezett vállalatok munkásainak katonai büntető bíráskodás és katonai fegyelmi fenyítő hatalom alá tartozása.

A hadiszolgáltatásokról szóló 1912 : LXVIII. t.-c. 9. §-ának 3. bekezdése alá és ehhez képest az idézett §. korlátai között a katonai büntető bíráskodás, valamint a katonai fegyelmi fenyítő hatalom, tehát a vállalathoz kirendelt katonai parancsnok (vezető) joghatósága alá is, a vállalat munkásai közül — a vállalathoz kirendelt katonai személyeken (had- és népfőlkötelezettek) felül — csak azok a férfimunkások tartoznak, akik az 1912. évi XLVIII. t.-c. 6. §-a szerint kötelesek a vállalatnál eddigi szolgálati és munkaviszonyukban megmaradni, valamint azok, akiket az idézett törvénycikk alapján személyes szolgálatokra a vállalathoz kirendeltek, végül azok, akik a vállalat kötelezése után oda önként léptek be, de egyébként az 1912 : LXVIII. törvénycikk szerint hadiszolgáltatásul személyes szolgálatra kötelezhetők.

A vállalat többi munkásaira az 1912 : LXVIII. t.-c. 9. §-ának 3. bekezdése nem vonatkozik, és így azokra az idézett §-ban meghatározott katonai büntető bíráskodás és katonai fegyelmi fenyítő hatalom nem terjed ki.

III.

Az üzem folytatására kötelezett vállalatok munkásainak bér- és munkaviszonyai.

Az üzem folytatására kötelezett vállalatok üzemében az 1912 : LXVIII. törvénycikk vagy a háború esetére szóló egyéb jogszabályok (1914 : L., 1915 : XIII. t.-c.) alapján személyes szolgálatot teljesítő munkásoknak, valamint az oda munkásokul kirendelt katonai személyeknek (had- és népfőlkötelezetteknek)

a vállalatnál járó munkabér (térítés) tekintetében a jövőre nézve a következő elvek irányadók:

1. Az előbbi bekezdésben említett munkások azonos munka mellett legalább ugyanolyan munkabérben részesítendőek, mint a vállalatnál alkalmazásban álló más személyek.

Az üzem folytatására kötelezett vállalatok közt az azonos munkáért járó munkabér (térítés) tekintetében indokolatlan számottevő eltérésnek lennie nem szabad. Az említett munkásokat megillető munkabér (térítés) az igénybe nem vett vállalatok munkásainak munkabérénél azonos munka mellett alacsonyabb nem lehet.

Egyébként pedig a munkabér (térítés) megállapításánál a megélhetési viszonyoknak a háború következtében beállott változásait, illetve az elsőrendű életszükségleti cikkek árának emelkedését figyelembe kell venni.

2. Szakmunkások szakmájuknak megfelelő munkakörben alkalmazandók. Nem szakmájuknak megfelelő munkakörben csak szükség esetében és csak rövid ideig foglalkoztathatók. Rendes munkabéreiket azonban rendes munkakörükben való foglalkoztatásuk idejére leszállítani semmi esetre sem szabad.

3. A jelen III. rész bevezetésében említett munkásoknak munkabéréen (térítésén) kötelezettségük tartama alatt a munkások hátrányára sem közvetlenül, sem közvetve (pl. időbérnél a munkaidő meghosszabbítása, akkordbérnél a számítási módok megváltoztatása útján) változtatni nem szabad.

4. Ha az akkordbérben olyan üzemi vagy egyéb segédanyagok értéke is foglaltatik, amelyeket a munkás a munkaadótól vesz, ezek az anyagok nagyobb értékben, mint amekkorával az akkordok megállapításakor számítottak, a munkabérbe (térítésbe) be nem tudhatók, vagyis az anyagok áremelkedésének kockázatát a munkás bérére hárítani nem szabad.

Ha azonban a munkamód új eljárások, új gépek és segédessz-közök bevezetése következtében megváltozik — és ilyen változások bevezetésére a munkaadónak feltétlenül joga van — az akkordbér új megállapításának van helye. E megállapításnak oly módon kell történnie, hogy a munkás kereseti lehetőségei az eddigieknél rosszabbak ne legyenek.

Közös egyetértéssel az összes akkordok megváltoztathatók.

A megállapított akkordbérek a munkássággal írásban közlendők.

5. Azt a munkát, amely az 1914. évi július hó 25. napján érvényben volt munkarend szerint, munkarend hiányában pedig a

munkaadó és a munkások közt a megjelölt időpontban érvényben volt megállapodás szerint akár az illető évszakra, akár az egész évre meghatározott munkaidőn túl végeztetik, külön kell díjazni.

A túlmunka díjazásának mérvére nézve az 1914. évi július hó 25. napján volt munkarendnek határozmányai, illetve a munkaadó és munkások közt a megjelölt időpontban érvényben volt megállapodások irányadók. A túlidőben teljesített munka díjazása fejében azonban az érvényben levő rendes egységtételek (órabér vagy akkorddíjtétel) alapján kiszámított béren felül legalább 20% pótdíj fizetendő.

Amennyiben az, hogy mi tekintendő túlmunkának, és hogy a túlmunkáért milyen díjazás jár, valamely vállalat tekintetében a jelen pontban meghatározott alapon nem állapítható meg: a rendes munkaidőt és a túlmunka díját annak szem előtt tartásával kell megállapítani, hogy e részben a rokonjellegű vállalatok között számottevő különbség ne legyen.

6. A jelen III. rész bevezetésében említett munkásokat, ha az üzem szünetelésében vétkelenek, a rendes munkabér, mint térítés, az üzemi munka rendkívüli (pl. a gépek javításából, anyagihiányból, avagy átmeneti üzemzavarokból eredő) szünetelésének idejére is megilleti.

7. A jelen rendelet II. része szerint katonai büntető bíraskodás és katonai fegyelmi fenyítő hatalom alá tartozó munkásokra a munkarendnek fegyelmi büntetéseket megállapító rendelkezései nem nyernek alkalmazást. A szabályszerű munkarendnek a dolgozó személyzet osztályozására és foglalkozására, a munkaidőre (annak kezdetére és végére, a munkaközi szünetekre, a munkások felváltására stb.), a leszámolás idejére, a munkabér kifizetésére, bérelőlegek nyújtására stb. vonatkozó rendelkezései azonban a jelen III. rész bevezetésében említett minden munkásra érvényesek.

8. Azt, hogy az 1912: LXVIII. törvényeikk alapján személyes szolgálatot teljesítő munkásoknak és a vállalathoz kirendelt katonai személyeknek (had- és népfőlkötelezetteknek) a vállalat mekkora munkabért (térítést) köteles fizetni, vita vagy panasz esetében, ha ennek békés elintézése nem sikerül, a honvédelmi miniszter, a jelen III. rész bevezetésében említett egyéb munkások tekintetében pedig az ügykörénél fogva erre hivatott miniszter állapítja meg, még pedig szükség esetében a jelen rendelet V. részében említett panaszbizottság meghallgatása után.

IV.

Büntető rendelkezések.

Kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással és száz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, aki a jelen rendelet III. részének 8. pontja szerint megállapított munkabért (térítést), vagy a jelen rendelet V. részében szabályozott panaszbizottsági eljárás során létrejött egyesség értelmében járó munkabért (térítést) jogellenesen ki nem szolgáltatja.

E kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntető bíróságnak, a székesfővárosi államrendőrség működési területén pedig a m. kir. államrendőrségnek hatáskörébe tartozik.

V.

Panaszbizottságok.

A hadiszolgáltatásokról szóló 1912 : LXVIII. t.-c. 18. §-a alapján az üzem folytatására kötelezett vállalatok munkásai részéről a szolgálati, bér- és munkaviszonyok tekintetében felmerülő oly panaszok békés elintézésének megkönnyítése végett, amelyek a két fél közötti közvetlen tárgyalás során ki nem egyenlíthetők, Budapesten panaszbizottság szerveztetik, később a szükséghez képest másutt is.

A budapesti panaszbizottság címe: »Munkásügyi panaszbizottság, Budapest, I. Honvédelmi minisztérium 20/b. osztály«.

A panaszbizottság összetétele a következő:

1. a honvédelmi miniszter által kijelölt elnök,
2. a kereskedelemügyi miniszternek vagy az ügykörénél fogva érdekelt más miniszternek képviselője,
3. a katonai parancsnokságnak egy kiküldöttje,
4. a munkaadók szakképviselőinek két kiküldöttje,
5. a munkások szakszervezeteinek, szakmabeli szervezet hiányában az illető vállalat szakmabeli munkásainak két kiküldöttje.

A 4. és 5. pontban említett négy tagot az elnök esetenként hívja meg, figyelemmel mindig az érdekelt szakmára. A számbajövő szakképviselők e végből előzetesen fel fognak hivatni, hogy mindegyik jelölje ki és jelentse be a panaszbizottsághoz a szakmát érdeklő tárgyalásnál igénybevehető két-két tagnak a nevét.

A panaszbizottság érdemlegesen kizárólag a szolgálati, bér- és munkaviszonyokból származó konkrét panaszokkal foglalkoz-

hatik. A panaszbizottság általánosságban tartott, vagy nem a szolgálati, bér- és munkaviszonyból származó panaszokat érdemleges tárgyalás nélkül az illetékes hatósághoz teszi át.

Panaszukat az érdekelt felek akár írásban közvetlenül terjesztik a panaszbizottság elé, akár pedig előszóval teszik meg az illetékes iparhatóságnál, amely azt jegyzőkönyvbe foglalja és a panaszbizottsághoz juttatja.

A panaszbizottság a részére szükséges adatok beszerzése végett az iparhatóságokat, a kir. iparfelügyelőségeket, a többi közigazgatási hatóságokat, valamint a m. kir. kereskedelmi múzeumot is megkeresheti, s ezek tartoznak a megkereséseknek soron kívül eleget tenni. A vizsgálat eredményéhez képest a panaszbizottság a felek között békés kiegyenlítést kísérel meg.

Ha a békés kiegyenlítés nem sikerül, a panaszbizottság a vizsgálat eredményét intézkedés végett az ügykörénél fogva erre hivatott miniszterhez terjeszti fel.

A panaszbizottság tárgyalásairól jegyzőkönyvet vezet, amelyet a bizottság összes tagjai aláírnak. A panaszbizottság a létrejött egyességről vagy a panasz tárgyában tett egyéb intézkedésekről jegyzőkönyvi kivonattal értesíti a feleket. A jegyzőkönyvet az illetékes miniszterhez fel kell terjeszteni.

A panaszbizottság tagjai a bizottságban való részvételért semmi költséget fel nem számíthatnak.

VI.

Zárórendelkezések.

Ez a rendelet kihirdetésének napján¹⁾ lép életbe. Hatálya, amennyiben a rendelet a magyar szent korona országainak egész területén hatályos törvényben szabályozott jogviszonyokra vonatkozik, Horvát-Szlavonországra is kiterjed. A jelen rendeletnek Horvát-Szlavonországra is kiterjedő rendelkezéseit, amennyiben végrehajtásuk nem a központi kormányt illeti, ott a bán hajtja végre.

Amennyiben ez a rendelet oly jogszabályokra hivatkozik, amelyeknek hatálya Horvát-Szlavonországra nem terjed ki, helyettük ezekben az országokban az ottani jogszabályok irányadók.

A jelen rendeletben érintett azokra a jogviszonyokra nézve,

¹⁾ Kihirdettetett a Budapesti Közlöny-ben 1916. évi január hó 18-án.

amelyeknek szabályozása Horvát-Szlavonországok önkormányzatának körébe esik, ott a bán intézkedik.

Budapesten, 1916. évi január hó 17-én.

Báró Hazai Samu s. k.

m. kir. honvédelmi miniszter.

167.

A m. kir. honvédelmi miniszter 1916. évi 2749. eln. 20/b. számú körrendelete valamennyi magyarországi törvényhatósághoz,

a lóosztályozó bizottság elé vezetett lovak azonosságának megállapításáról és a nyilvántartó lappal ellátott lovak más eljárásba eladásának megakadályozásáról.

Hozzám juttatott jelentésekből tudomásomra jutott a lóbirto-
kosoknak kihágást képező az az eljárása, hogy egyesek a ló-
osztályozó bizottság elé vezetendő lovak helyett, kieserelés útján,
vagy az elővezetés alól felmentett, vagy pedig oly lovakat ve-
zettetnek elő, amelyek hadiszolgálatra előreláthatólag alkalmat-
lanok, mások pedig, az 1914. évi 169.905. 20/b. számú körrende-
lemben foglalt tilalom dacára, már nyilvántartó lappal ellátott
lovaikat a lóállítási járason kívül adják el, illetőleg az ilyen el-
adott lovakat az állítási járásból eltávolították.

Ezen az 1912: LXIX. törvénycikk 20. §-ának I. 1., illetőleg
II. 2. pontja szerint büntetendő kihágásoknak jövőbeni lehető
apasztása érdekében rendelem:

hogy a járási tisztviselők a most folyamatban levő lóosztályo-
zás alkalmából:

1. győződjenek meg arról, hogy az osztályozásnál elővezetett
lovak tényleg azonosak-e a bejelentett és elővezetendő lovakkal;
2. hogy az 1912: LXIX. törvénycikk 12. §-a alapján kiadott
169.905. 20/b. 1914. számú rendeletben foglalt kiviteli tilalmat
a legerélyesebben kezeljék.

Arra való tekintettel, hogy az enyhén kiszabott pénzbünteté-
sek az elérhető magas lóárak mellett a visszaéléseket nem aka-
dályozhatják meg, világos képet kívánok kapni arról, hogy a
fennálló lókiviteli tilalom miképen lett eddig kezelve.

Felhivom ezért a törvényhatóságot, utasítsa a járási (városi)
közigazgatási tisztviselőket, hogy a folyó évi március hó 31-ig
jelentsék be azt, hogy a lókiviteli tilalom érvénye óta hány eset-